

Kredo

December 2007

Kerkblad van de Remonstrantse en Doopsgezinde gemeenten in Den Haag en omstreken

Een nieuwe kerst

De verhalen in de Bijbel over de geboorte van Jezus Christus worden zo veel gelezen, bezongen, berijmd en gespeeld dat zij overbekend lijken.

En toch heb ik, door de jaren van studie van de verhalen, steeds nieuwe gedachten gekregen daarover. Waar ik nu ben in mijn denken is dat het helemaal niet gaat over een kind dat ongewenst is door de omgeving. Het kind is ook niet zielig in zijn armoede, maar juist rijk in de liefdevolle zorg waarmee hij wordt omgeven. Hoe kom ik erbij? Ik denk over de omstandigheden en de stal. Bethlehem moet overvol zijn met mensen die gekomen zijn om zich in te laten schrijven in de plaats waar hun familie vandaan komt zoals de keizer bevolen heeft.

En hier is die jonge vrouw, Maria, die ieder ogenblik kan bevallen van een kind.

Waar kan zij rustig bevallen in al die drukte? De familie of vrienden waar zij bij logeert (waarschijnlijk) hebben geen plek vrij waar zij alleen kan zijn met de vroedvrouw of een ervaren tante. De enige mogelijkheid is de ruimte voor de dieren. Opvallend is de afwezigheid van dieren in de bijbelse vertelling. Geen os, geen ezel. Waarschijnlijk zijn de dieren elders naar toe gebracht om de ruimte vrij te maken. (Deze uitleg is van een programma van 'Songs of Praise' op de BBC.)

Een kind in doeken wikkelen was in die tijd een normale manier om een baby te beschermen tegen de kou.

Onverzorgd is: een kind dat je naakt vindt in een veld. En een voederbak kon een prima bedje zijn in de omstandigheden.

Het is wel een erg gewone geboorte voor iemand die bestemd is de 'redder' te worden, de mens die velen als 'Christus' zijn gaan vereren, de gezalfde, de koning die zou komen om het volk te bevrijden van vijanden en armoede. Ook 'Zoon van God' is een titel voor hem, wat eigenlijk het hoogste is wat een man kan zijn. Zowel Lucas als Matteüs, de vertellers van de verhalen van de geboorte van Jezus, compenseren deze gewoonheid door te berichten over engelen die bij herders komen en

een grote ster die sterrenkundigen uit het Oosten aanspoort om op zoek te gaan naar de Koning der Joden waar dat licht op duidt.

Waar zou deze mens geboren worden als hij nu ter wereld kwam? Zou daar veel publiciteit aan gegeven worden? Zou het bericht door de hele wereld gaan via internet? Of zouden we er juist niets van horen? Onze gedachten hierover geven ons misschien inzicht over hoe wij zelf over Jezus denken.

ds. Lydia Penner

Tekening van Rien Poortvliet,
in *Hij was een van ons*.

Kredo, 37e jaargang nr. 12

Doopsgezinde Gemeente

Paleisstraat 8, 2514 JA Den Haag;
telefoon 070 - 360 57 11
e-mail: doopsgezind.dh@hetnet.nl
website: www.dgdenhaag.nl
Openingstijden van de administratie
di t/m vr van 9.00 tot 12.00 uur
Giro: 137890
ABN-AMRO rek.nr: 51 39 41 185
Giro Commissie Hulpbetoon: 295263

Remonstrantse Gemeente

Laan van Meerdervoort 955
2564 AJ Den Haag;
telefoon 070 - 325 07 79
telefax 070 - 368 56 24
e-mail: remondenhaag@hetnet.nl
website: www.remonstranten.org/den
haag
Openingstijden van de administratie
ma t/m vr van 9.00 tot 13.00 uur
Giro: 6397
Fortis bank rek.nr: 82 25 36 994
Giro Diaconale Commissie: 155420

Redactie

Johan Goud, Paul de Kieffe,
Gertrude Kunze-Begemann, Wya
Schimmel-Bonder, Catelien Slis-van
den Berge (red.secr.), Joke Tupan-
Kaiser, Berend van der Veen

Typewerk: Margo Venema-van Doorn
Lay-out: Christine Esfahani-Redeker

Kopij kan gestuurd worden naar:

Laan van Meerdervoort 955
2564 AJ Den Haag
e-mail: remondenhaag@hetnet.nl

Sluitingsdatum kopij

januarinummer:

2 december 2007

INHOUD

Adventsvieringen	2
Remonstrantse Gemeente	2/5
Doopsgezinde Gemeente	5/6
DoRe	7/12
DoReMini	8/9
Diversen	10/12
Oecumene	12
Personalialia/afwezigheid	12
Agenda	13
Rondom de zondag	14
Collecten	14
Predikanten/gedicht	15
Kerkdiensten	16

*De redactie wenst u gezegende
kerstdagen en een voorspoedig
2008 toe.*

Adventsvieringen

De DoRe-
adventsmiddag
voor de wijken Benoordenhout,
Archipel en Centrum zal
plaatsvinden op
donderdagmiddag
13 december in het wijkcentrum
Benoordenhuis, Bisschopstraat
5. Aanvang 14.45 uur.

De adventscommissie

Advent Re-kerk
zang/maaltijd

14 december 16.30-20.00 uur.

De jaarlijkse adventsbijeenkomst
zal dit jaar een gebeuren zijn van
veel zingen - met elkaar de
maaltijd gebruiken (stampotten)
en luisteren naar een
overdenking, een verhaal en
muziek van het bekende duo De

Cock/Van Laar.

Vanaf 16.30 uur bent u van harte
welkom. We gebruiken een
drankje en gaan rond 17.15 uur
naar de kerkzaal voor een
programma van zingen en
luisteren.

De maaltijd wordt om ongeveer
18.00 uur opgediend. Er is
genoeg gelegenheid met elkaar
bekende advents- en
kerstliederen te zingen. De avond
wordt om ca. 20.00 uur
afgesloten.

In de Re-kerk hangt een
intekenlijst. U kunt zich ook
telefonisch opgeven bij onze
administratie.

De VVG uit Voorburg, die dit jaar
met ons komt meedoen in
verband met de sluiting van de
Hoeksteenkerk, heeft iedereen al
een uitnodiging gestuurd. Dus is
in overleg met mevrouw J.M.
Vesters besloten in de 'Mantel'
geen intekenlijst op te hangen.
In verband met de kosten van
deze avond vragen we een
vrijwillige bijdrage van
bijvoorbeeld
€ 5,-. We hopen dat veel ge-
meenteleden uit Den Haag en
Voorburg deze kerst-
/zangmaaltijd zullen bijwonen.

Henny Rijdsdijk

**Remonstrantse
Gemeente**

Kerkenraad

Kerkenraad 8 november

Uitbreiding KR voorbereid.

De KR ontving de Financiële
Commissie, de commissie die
controleert hoe het met de
gelden gaat en die de

penningmeester adviseert, met name over het beleggingsbeleid. De KR zal voorzichtig doorgaan met het beleid de kosten te drukken, zonder afbreuk te doen aan de activiteiten, en om, waar mogelijk, inkomsten te genereren. De commissie adviseerde in de gaten te houden wat de reguliere kosten zijn en wat er uitgegeven wordt aan de extra's. Deze kunnen dan ter discussie gesteld worden.

Omdat de KR er per 22 november twee nieuwe leden bij heeft, besprak de raad de taakverdeling. Vooropgesteld werd dat ieder moet doen wat het beste bij zijn of haar talenten en mogelijkheden past en dat de taakverdeling evenwichtig moet zijn. Een ander onderwerp dat aan de orde kwam was de vaststelling van het preekrooster voor 2009. Aan het begin van dat jaar neemt ds. R. Esveld afscheid van de gemeente. De predikanten Goud en Phillip zullen dan zijn taken overnemen. Op termijn is ook hier eenerschikking van activiteiten nodig.

De KR sprak over de 'Haagse Verklaring in zake de vrijheid van religie en levensbeschouwing', uitgegeven door de Haagse Raad voor Levensbeschouwingen en Religies, die het recht op vrijheid van denken, geweten en religie bepleit. Het document is bedoeld voor inwoners van Den Haag, "omdat bouwen aan de stad een verantwoordelijkheid is van alle inwoners tezamen". De KR komt terug op dit document.

Els Ketelaar

Van het pastorale team

Liturgie

De christelijke traditie heeft al vroeg de auteurs van de vier evangeliën verbonden met de vier dieren rond Gods troon uit Openbaringen (4:7).

Maar ook in het Oude Testament is er sprake van vier hemelse schepsels. In Ezechiël (1:1-14) worden er vier genoemd: een menselijk wezen, een leeuw, een os en een adelaar.

De kerkvader Ireneüs ziet Mattheüs als mens of engel, Johannes als leeuw, Lucas als os en Markus als een adelaar.

Augustinus onderscheidt Markus als mens of engel, Mattheüs als leeuw, Lukas als os en Johannes als adelaar. Aanvankelijk stond dus niet helemaal vast welk symbool verbonden werd met welk evangelieboek. Later vormde het onderwijs in de vier symbolen van de evangelisten een vast onderdeel van catechese. In het algemeen gesproken treffen we de symbolen van de evangelisten aan in kerkgebouwen, op liturgische voorwerpen of op liturgische gewaden.

In de tegenwoordig gebruikelijke indeling staat de mens voor Mattheüs, de leeuw voor Markus, de stier voor Lucas en de adelaar voor Johannes.

Bij het evangelie van Mattheüs is de mens het symbool, omdat zijn verhaal begint met de menselijke stamboom van Christus.

Bij Markus is de leeuw het kenmerk. De leeuw is een woestijndier, want hij begint met het leven van Johannes de Doper in de woestijn. Lucas wordt afgebeeld met een rund, omdat hij zijn evangelie laat beginnen met het offer in de

tempel door Zacharias, de vader van Johannes de Doper. En bij Johannes hoort de adelaar, omdat zijn evangelie al vanaf het begin zeer verheven is: het verheft zich als het ware tot een bijna goddelijke hoogte net als een adelaar zich hoog in de lucht beweegt.

ds. Reinhold Philipp

Uytenbogaert

Passie en compassie

in de muziek (derde lezing)

Deze cursus, begonnen op 29 september, wordt voortgezet op zaterdag 1 december, 10.30-12.30 uur, in de Remonstrantse kerk.

Thema van deze derde

bijeenkomst: 'Homo's: *Barber (Adagio for strings), Copland (Quiet City)*'.

De cursus wordt gegeven door drs Hans Jacobi, kerkmusicus en musicoloog.

Kosten van de cursus: € 25,- (leden en vrienden), € 35,- (andere belangstellenden).

Vrij-katholieken en Hindoes (twee avonden)

Een nieuw onderdeel van het Uytenbogaert-programma start op 3 december.

Thema is: 'Verlichting en verlossing'. Alle godsdiensten wijzen wegen van bevrijding uit het lijden aan: het brengen van offers, het mediteren, het volgen van de geboden, de genadige vrijspraak, enz. Iedere

godsdienst heeft zijn eigen benaderingen ontwikkeld – die vaak nog weer verschillend zijn in uiteenlopende stromingen.

De eerste avond is op maandag 3 december. Spreker is dan Mgr. P.O. Baaij, bisschop van de Vrij-Katholieke Kerk, een kerk die het christelijk geloof belijdt in de geest van de gnostiek en de theosofie. Drs Reinhold Philipp leidt het gesprek met hem in door een korte eerste reactie.

Op de tweede avond, maandag 17 december, spreekt dr Anand Bierdja, hindoe en geestelijk verzorger bij de krijgsmacht. Ook op die avond zal drs Philipp een eerste reactie verzorgen.

Dr Johan Goud zal de gesprekken leiden.

Onverschilligheid en medelijden (laatste avond)

Deze door een grote groep belangstellenden gevolgde cursus (o.l.v. dr Johan Goud) wordt

afgesloten op woensdag 12 december, met bijzondere aandacht voor Martha Nussbaum.

Diaconie

Dinsdagmiddag inloop

In de maand december is er geen inloop.

In het nieuwe jaar beginnen we weer op 8 januari.

Jeugd en Jongeren

Sint Maarten

Op 11 november hebben we het in beide kinderkringen over Sint Maarten gehad.

Een mooie legende, over die ridder die door medelijden bewogen zijn mantel verscheurt en de helft aan een arme sloeber geeft. De kinderen van Kom in de Kring speelde n het verhaal na. Wel een keer of vier achtereen, omdat iedereen natuurlijk ook een keertje Maarten wilde zijn... De prachtige mantel van rood geverfd krantenpapier werd uiteindelijk met behulp van een plastic speelgoedzwaard krachtig aan flarden geslagen. In de Jeugdkring ging het er rustiger aan toe. Op een

mantel van papier tekenden de kinderen wat je allemaal kunt delen: geld, lekkere koekjes, plezier, een luisterend oor, liefde. Aan het begin zongen we (zoals altijd) het lied 'Thank you Lord' dat mw. H. Hoogendijk voor ons maakte. We bedachten er dit keer allerlei bewegingen bij, zodat het nog leuker zingen is. Wie weet brengen we het lied nog wel eens in een dienst ten gehore.

Op zondag 9 december zijn we er weer met Kom in de Kring en de Jeugdkring. Het zal dan gaan over Advent en we zullen alvast iets gaan voorbereiden voor de kerst. Op kerstochtend zullen we met de kinderen een kerstspel opvoeren. Alle kinderen, ook de allerkleinsten, zijn van harte welkom om mee te doen!

Rachel Adriaanse

Bibliotheek

Bibliotheek Remonstrantica (alles van en over remonstranten) Dankzij de goede resultaten van de verkoop van door leden en vrienden ingebrachte tweedehands boeken hebben we enkele titels uit het begin van de negentiende eeuw kunnen aanschaffen.

We noemen hier om te beginnen *Aanwijzing van de godsdienstige denkwijze der Remonstrantsche Broederschap, of belijdenis-rede*

over *Efez. 1. vs. 22* (Den Haag 1806) van Pieter van der Breggen Paauw, predikant van onze gemeente van 1804 tot 1829. Zijn vader Frans van der Breggen, één van de laatste remonstrantse predikanten in Brielle, overleed in 1790. In datzelfde jaar werd Pieter door het echtpaar Paauw als zoon geadopteerd en voegde hij de naam Paauw aan de zijne toe. Volgens Simon Vuyk, auteur van ondermeer *Uitdovende Verlichting: remonstranten als deftige vaderlanders (1800-1860)*, was hij een algemeen geacht pastor, wat ook blijkt uit zijn verslag van de stervensbegeleiding die hij Elisabeth Wolff gegeven heeft. Van der Breggen Paauw maakte zich ernstig zorgen over het steeds meer veld winnende rationalisme in de Broederschap. Hij drong aan op terugkeer tot een supranaturalistische geloofsbeleving, die volgens hem volledig in overeenstemming was met de door remonstranten van oudsher voorgestane vrijheid van belijdenis en onderzoek. In de aangeschafte publicatie getuigt hij van deze opvatting. Zijn meest omvangrijke publicatie is echter de driedelige prekenbundel over Jozef die hij met Martinus Stuart uitgegeven heeft. Deze preken hielden zij om beurten in 1796 en 1797 in Amsterdam. De belangstelling was destijds zo groot dat er hekken langs de Keizersgracht werden geplaatst om te voorkomen dat in het gedrang van koetsen en wandelaars mensen in het water zouden vallen. Via marktplaats.nl konden we onlangs de eerste twee delen bemachtigen. In één van zijn preken roept hij op een einde te maken aan de slavenhandel, die overigens pas in 1863 werd afgeschaft en in een andere

behandelde hij de plichten van dienstboden en meesters.

Onze bedoeling is om over de aangeschafte oudere publicaties de komende maanden in deze rubriek met een zekere regelmaat te rapporteren. De meeste zullen in de komende maanden ook in de vitrine te bewonderen zijn.

Zoals in Kredo van oktober is aangekondigd volgen hier nog enkele aanwinsten die toen door ruimtegebrek niet geplaatst konden worden:

-H.C. Hazewinkel, uit *Geschiedenis van Rotterdam* (1942 dl III) de hoofdstukken "De vervolging der Remonstranten" en "De Remonstrantsche Kerk".

-G.J. Heering, *Kirgen og Krigen* (Kopenhagen 1932) vertaling in het Deens van *De zondeval van het Christendom*.

-J. Tromp, *Leugens, wonderen en geloof: rede bij de viering van het XXXIIIste lustrum van het Collegium Theologicum c.s. Quisque suis Veribus, 12 mei 2006* (2006).

-V.C.J.B., *Leidersboek van de Vrijzinnig Christelijke Jongeren Bond* (1936).

-V.C.J.C., *Kamplidersboek* (1947) met een artikel van R. Baelde.

-*Remonstrantse Gemeente te Hoogeveen 1886-1986* (1986).

-H.I.J. Groenewegen, *Het donkere vraagstuk der sexuaale ethiek* (Leiden 1923) en *De metaphysica in de wijsbegeerte van den godsdienst* (Amsterdam 1902) oratie.

-Ruth Winsemius ed., *De luis of de pels?: visies op doperse eigenheid* (2006) met een artikel van W. van der Burg.

De Bibliotheekcommissie

Doopsgezinde Gemeente

Van de predikant

Een jeugdige gemeente

In mijn vakantie, op bezoek bij mijn moeder in Steinbach, Manitoba, Canada, ging ik naar een dienst van een kerk die in een paar jaar tijd geweldig gegroeid is.

Ik wilde ontdekken wat er zo aantrekkelijk is aan die kerk – wie weet kon ik wat ideeën opdoen. Mijn moeder van 88 wilde mee, want zij was nieuwsgierig naar de aantrekkingskracht van deze gemeente waar zij zoveel over gehoord had.

De dienst begon met een kwartier of meer zingen onder leiding van een bandje en vier zangers met microfoon dicht bij de mond. Het bandje bestond uit verschillende gitaren, een keyboard, een drumstel en een viool. Er was geen liedboek of gedrukte liturgie; de teksten van de liederen stonden op het scherm boven het podium. Als achtergrond voor de tekst waren er bewegende beelden die met het thema te maken hadden (zoals natuurbeelden bij liederen over de schepping). Geen van de liederen was mij bekend, maar dat maakte niets uit, want ik kon genieten van de muziek en mediteren op de teksten. De teksten waren heel mooi, vaak bondige citaten uit de Bijbel, in een toegankelijke taal. Het podium werd door kleurlampen verlicht. Je mocht bij de zang klappen of handen omhoog strekken, maar er werd niets opgedrongen, en de meerderheid stond rustig te

luisteren of mee te zingen.

Het was eerst wat leeg; het was immers nog vroeg (9 uur). Maar ondertussen was de kerk bijna volgestroomd. Om me heen kijkend zag ik dat naar schatting 90% van de aanwezigen onder de 35 jaar was. De zaal zou wel tweemaal zo groot kunnen zijn als onze kerk.

Na de openingszang nam een jongeman de microfoon en sprak opgewekt een welkom uit, gevolgd door een gebed dat begeleid werd met zachte muziek van het bandje op de achtergrond. Nog een lied, en dan kwam er een kansel op het podium en een man van ongeveer 30 hield een preek. Hij droeg gewone alledaagse kleding. De preek maakte deel uit van een serie over een brief van Paulus. Hij ging over wat je achterlaat als je overgaat naar het nieuwe leven na de dood. Hij was erg onderhoudend, met veel anekdotes, vooral over zijn vrouw en kleine kinderen. De preek ging uit van korte Bijbelteksten, tussendoor naar voren gebracht, die op het scherm verschenen zodat je mee kon lezen. De preek getuigde van een praktische spiritualiteit; de levenswijze kreeg veel aandacht. Hij werd rustig, maar wel levendig, gebracht. Een behoorlijk aantal aanwezigen maakte enthousiast aantekeningen van de uitleg in een schrift.

Na een slotzang vertrokken we; ondertussen stroomden mensen al binnen voor de volgende dienst. Er worden twee diensten gehouden op zaterdagavond en twee op zondagochtend. Het zijn allemaal dezelfde diensten (zij worden in de krant aangekondigd als 'Celebration Service'.)

ds. Lydia Penner

Gemeenteactiviteiten

Kerstzangavond Do-Kerk

Op maandag 17 december kan iedereen, met vrienden, kennissen en willekeurige voorbijgangers, met hartelust de bekende kerstliederen zingen in de kerk.

Vooraf, vanaf 18.00 uur, is iedereen welkom voor een informeel samenzijn met soep, hartige taart, cake en nog andere dingen. Om 20.00 uur begint het zingen en musiceren in de kerk. Het kerk-koor treedt niet op, maar leden zullen er zijn om de stemmen van de minder geoefende zangers te versterken. De zang wordt begeleid door de eigen organist Henk van der Zwan.

ds. Lydia Penner

Kring Delft

Diensten in Delft:

9 dec. 10.30 uur, VH/Re/Do-dienst, 2e Advent, Waalse kerk .

Voor degene die niet naar Den Haag kunnen met kerst vermeld ik hier de diensten in Delft, dit zijn geen gezamenlijke diensten met de doopsgezinden.

24 dec. 19.30 uur, Re Kinderkerstdienst, Rem.Kerk

24 dec. 22.45 uur, VH Kerstnachtdienst, Waalse kerk.

Kringen en bijeenkomst:

7 dec. 20.30 uur, Kleine Club bij Karin Jense, progr. Sjoukje.

10 dec. 10.00 uur, Theophilos, Rem. Kerk

11 dec. 19.45 uur, Ledenvertoeving/Adventsviering,

Abtswoude !!

13 dec. 20.00 uur, Bijbelkring, Abtswoude.

Jeugd en Jongeren

Kinderdienst in december

'Klein, dat maakt toch niets uit?' is het thema van de kinderdienst op de tweede zondag, 9 december.

Het thema wordt uitgewerkt aan de hand van de tekenfiguur Jimmy Neutron en het verhaal over David en de grote reus Goliath in de Bijbel.

De kleintjes in de kinderkamer lezen over een kleine reus die zijn mannetje staat tegenover de grote reuzen.

ds. Lydia Penner

Kerstviering

24 december Do-kerk

Op 24 december, in de avond, wordt het feest van de geboorte van Jezus Christus gevierd in de Doopsgezinde kerk.

De dienst op die avond is zo opgezet dat er voor kinderen en jongeren veel te beleven is. De beelden van de kinderen die zondag 11 november bij de kinderboerderij zijn geweest zullen worden getoond bij het lezen van de verhalen uit de Bijbel.

Voor de oudere kinderen en jongeren is er een verhaal over de ervaringen van een meisje op een nieuwe school. Er wordt veel gezongen, er wordt een muur van licht gemaakt, en voor de

kleine kinderen is er ook een program- ma in de koffieruimte, begeleid door kerk-oma Annie Bijster.

Na de dienst is er lekkers te eten en te drinken in de koffieruimte. De dienst begint om 19.00 uur en zal tot ca. 19.45 uur duren.

Ds. Lydia Penner

Boekerij

De Boekerij

Werk in uitvoering.

Aan een tweetal verzoeken wordt tegemoet gekomen. In het open gedeelte van de boekenkast ruimte voor jeugdwerk en een andere indeling van de boeken, t.w. mennonitica eerst. Meer daarover in 2008.

Anneke Breevaart

DoRe

Commissie Mondiaal Samenleven

Amnesty
International
Schrijven voor
gevangenen.

Op maandag 10 december schrijven we weer van 10.00 uur tot 12.00 uur in de Doopsgezinde kerk, Paleisstraat 8.

Deze keer gaan de brieven naar autoriteiten in de Arabische Republiek Egypte, het Koninkrijk Marokko en Zuid-Korea. In dit laatste land werd de journalist en vredesactivist Li Si-woo op 23 april jl. gearresteerd en aangeklaagd voor het openbaar maken van nationale en militaire geheimen. Si-woo schreef meerdere boeken en artikelen over landmijnen en de slachtoffers daarvan. De informatie voor zijn boeken en artikelen verkreeg hij legaal via de overheid en het leger.

Si-woo ging veertig dagen in hongerstaking waardoor hij, naar verluidt, nog steeds erg zwak is. Inmiddels is zijn zaak op 4 juli begonnen.

We schrijven een brief aan de Zuid-Koreaanse autoriteiten waarin wij hen vragen om Li Si-woo direct en onvoorwaardelijk vrij te laten. Tevens vragen wij hen om de Zuid-Koreaanse veiligheidswet af te schaffen of in lijn te brengen met internationale normen. Er zijn voorbeeldbrieven aanwezig.

Eta Simon Thomas

Stand van

Amnesty International

Op zondag 9 december is er een stand van Amnesty in de Doopsgezinde kerk.

Er zijn o.m. heel goede kaarsen te koop, veel kerst- en andere kaarten, agenda's en kalenders. Ook kunt u er informatie krijgen over het werk van Amnesty.

Eta Simon Thomas

Culturele Commissie

Kerstkaart 2007

De Culturele Commissie van uw kerkelijke gemeenten heeft mij, tijdens de eindexamententoonstelling van de Koninklijke Academie, gevraagd om een kerstkaart te ontwerpen.

In mijn expositieruimte waren louter werken tentoongesteld die gebaseerd zijn op 17e eeuwse bloemstillevens. Ik had mijn ruimte behangen en geparfumeerd. Op de achtergrond kon men Mozart horen spelen met zijn vrolijke melodieën. Een kerstkaart ontwerpen in de stijl waarin ik werk was een nieuw idee voor mij maar ik voelde er veel voor. In de 17e eeuwse bloemstukken werden veel verwijzingen gevonden naar God en de vergankelijkheid van het leven, maar vooral ook naar schoonheid en het ontstaan hiervan. Kerstmis is het feest van een ander ontstaan. De geboorte van Jezus Christus.

In mijn ontwerp voor de kerstkaart heb ik gekozen voor een klassieke benadering van een 17e eeuws bloemstillevens.

Maar als men goed kijkt, klopt er van alles niet. Er is iets met die bloemen, met de kleuren en waar zijn de stelen en bladeren gebleven? Het totale kunstwerk is gemaakt op de computer, een modern medium. Het enige wat men daadwerkelijk vast kan houden is de kaart die u straks zult ontvangen. Voor iedereen een kunstwerk dus. Het werk oogt als een klassiek schilderij uit de gouden eeuw, maar het is wel degelijk een moderne opvatting van het bloemstillevens.

Wat ziet u op de kaart? Uit het donker komt het licht. Maria met haar zoon, vergezeld door de pracht van het leven. Hoewel het slechts om een voorstelling gaat is de verbeelding hierbij van een groter belang. Dat wat u ziet maar niet kunt grijpen, dat wat u voelt maar niet kunt verwoorden, dat is wat u als gelovige zo goed kunt begrijpen. Daarom hoop ik dat u met deze kaart een kaart in handen heeft die u vergezelt tijdens de kerstdagen.

Vrolijk kerstfeest,
Niels Broszat

Diversen

'Santa Claus Comes to Town'

Als kind – tot ongeveer 14 jaar - beleefde ik kerst als het hoogtepunt van het jaar.

Wij kregen cadeaus, snoep, en een nieuwe 'zondagse' jurk. Mijn ouders spaarden het hele jaar door om ons met kerst te kunnen verwennen. De nacht voor de kerstdag konden we niet slapen van de spanning. Als mijn moeder riep dat het zover was, stormden we de trap af om onze

cadeaus te zien. Onze ouders hadden voor ieder van ons een grote kom uit de keuken op tafel gezet. Daar lagen de lekkernijen en de kleine cadeaus in. De grotere cadeaus stonden onder de tafel. De lekkernijen waren bijzonder. Alleen met kerst waren er pinda's en noten in dop. Alleen met kerst ook, hadden we de zogenaamde 'Japanse sinaasappels' – zoete mandarijnen individueel in zacht papier gewikkeld, in een houten kist gepakt. Snoep was in mijn kindertijd een uitzonderlijke luxe en ook vers fruit was zeer welkom, want dat was schaars in de barre Canadese winter.

Het verhaal erbij was dat de cadeaus gebracht werden door Santa Claus, een dikke, vrolijke, oude man in een rood pak versierd met wit bont. Volgens legende komt hij vanuit de Noordpool door de lucht aanrijden in een slee, getrokken door enthousiaste jonge rendieren. Hij klimt de schoorsteen in en laat cadeaus achter voor de brave kinderen en een roede voor de stoute. (Waar lijkt dit ook al weer op...)

Nadat wij onze cadeaus bewonderd hadden, gingen wij aan het ontbijt en maakten we ons klaar voor de rit naar oma en opa, een reis van 130 kilometer. Onze ouders legden al vroeg 's morgens een grote steen in de oven om hem op te warmen voor de vier meisjes op de achterbank in de auto, want verwarming was er alleen voorin, waar mam en pap zaten met de twee kleintjes. De rit ging grotendeels over vlakke winterse velden, om de mijl doorkruist met grintwegen in een vierkant patroon. Onderweg luisterden we, om 9.00 uur, naar de kersttoespraak van Koningin Elizabeth voor

Gemenebestlanden op de radio. Bij oma en opa kwam de familie van mijn moeder die in de buurt woonde. Als wij op tijd waren, gingen mijn ouders naar de kerk in het dorp voor een dienst. Hoewel wij 's zondags anders wel altijd megingen naar de kerk, hoefden wij kinderen hier nooit mee.

Na de dienst kwam het kerstdiner, altijd ongeveer dezelfde maaltijd: kalkoen, gekookte aardappelen, doperwten en misschien maïs, gelei met wortels of fruit uit blik, brood, een speciale rozijnenkoek, taart met slagroom als toetje. Na het dutje van oma en opa

kwamen cadeaus en snoep – vaak zelf gemaakt – te voorschijn. Als kinderen moesten we, voordat we onze cadeaus kregen, ons versje uit een kerstgedicht opzeggen dat we geleerd hadden. Rond half vier was er koffie met allerlei cake en koekjes, waarna wij huiswaarts reden.

Waar was het kindje Jezus in deze viering? Tot ongeveer tien jaar was hij niet erg aanwezig. Beelden maken van Jezus mocht niet, dus was er ook geen pop in een kribbe. Eigenlijk werd er op school meer gedaan aan het bijbelse kerstverhaal, dan thuis. Op een gegeven moment organiseerde onze kerk een avondprogramma op 24 december, waar alle klassen van de zondagsschool – het waren zowat 300 kinderen in totaal – iets bijdroegen. De kinderen tot 12 jaar hadden ieder een vers dat zij uit het hoofd opzegden, en de oudere kinderen zongen samen een kerstlied. Eén van de leiding vertelde het levensverhaal van Jezus. Zij huilde er altijd bij, wat ik nooit begreep.

Wat ik beschreven heb, was voor Canadese begrippen een uiterst sobere kerstviering. Mijn ouders waren Mennonieten die zich hielden aan het ideaal van soberheid. Wij hadden geen versiering in huis, behalve de kerstkaarten die te pronk werden opgehangen, en soms slingers met popcorn gedoopt in plakkerige stroop van verschillende kleuren. Maar de meeste Canadezen deden wel veel aan versiering en lichtjes; overdadig eten en soms ook dronken worden hoorden erbij. In de weken voor kerst waren er veel kerstvieringen in de kringen van school, werk en verenigingsleven. Kerstmuziek en reclame voor kerstcadeaus begonnen al half november overal te klinken.

Je ontkwam er niet aan. Deze overdaad aan muziek, kerstviering en opjuttende reclame leidde ertoe dat ik lange tijd geen kerstlied meer kon horen. Het kerstverhaal uit Lucas 2 zei me niets, en ik luisterde er niet meer naar als het voorgelezen werd. Maar in deze houding kwam er enige verandering toen ik als jonge journalist bij de plaatselijke krant de kerstconcerten van de kerkkoren – waaronder ook Mennonieten van een andere stempel dan de kerk van mijn ouders - ging bijwonen om er een verhaal van te maken. In dat dorp werd er veel aan muziek gedaan, en de concerten waren werkelijk schitterend, met prachtige zang en instrumenten en een mysterieuze sfeer van kaarslicht. Hier kreeg ik ervaringen van de aanwezigheid van God. En het kerstverhaal is voor mij gaan leven toen ik erover moest preken. Door de studie van de oorspronkelijke Griekse tekst en Bijbelgedeeltes uit het Oude

Testament – opgegeven in het oecumenisch leesrooster – drong de diepgang van het gebeuren tot mij door. In de jaren dat ik uit Canada weg ben, heb ik mijn eigen tradities opgebouwd. Kerst is weer een bijzondere dag geworden zoals het was als kind, maar dan niet door cadeaus van 'Santa Claus', maar door de moeite die ik zelf doe om er iets moois van te maken tot eer van Jezus.

Lydia Penner

Vom Himmel hoch,
da komm ich her

De Duitse kersttijd omstreekt het midden van de vorige eeuw.

Wat ik ga vertellen over het Duitse kerstfeest stoelt op mijn jeugd omdat ik al heel lang in Nederland leef. Het zou kunnen dat er intussen wat is veranderd. *Weihnachten* – het woord op zich klinkt al als een klein gedicht – roept met zijn oorspronkelijke betekenis van 'heilige nachten' een geheimzinnige sfeer op. De voorbereidselen voor dit feest beginnen echter in mijn jeugd heel prozaïsch eind november met het bakken van de kerstkoekjes, de 'Weihnachtsplätzchen' of 'Gutsle', lekkere kleine dingetjes, zoals ze in mijn Zuidoostelijke Heimat, in Schwaben, worden genoemd. Wij kinderen mogen meehelpen en zijn ijverig bezig met behulp van kleine vormpjes sterren, harten, klokken en kerstmanneltjes te produceren. Wanneer dan tegen de avond de lucht in het Zuidwesten diep oranje rood kleurt, zeggen we: "Nu bakken de engeltjes." Op de zaterdag voor de eerste advent is het mijn taak om een grote adventskrans te binden.

Met het dennengroen dat overblijft versieren we het hele huis: achter elk schilderij en elke foto aan de muur steken we kleine takjes.

De volgende dag zitten we dan in de namiddag bij elkaar, voor ons op de salontafel de groene krans met zijn rode linten en stevige rode kaarsen. Bij veel mensen is het de gewoonte de vier kaarsen één voor één aan te steken. Maar wij zijn niet zo streng in de leer en branden iedere zondag alle kaarsen tegelijk ter verhoging van de schittering en de 'Vorfrende'. We knabbelen onze 'Gutsle' en daarna zingen we bij de piano advents- en ook al kerstliederen.

Zo een zondag is een rustpunt. Verder gaan de weken voorbij met veel rennen en draven op zoek naar geschikte cadeaus voor iedereen. Mijn moeder noemt dat 'op bezoek zijn bij de kerstman'.

Maar het materiële is nauw vervlochten met het spirituele, de verwachting van de goddelijke geboorte; daarnaast de donkere dagen met de hoop op de terugkomst van het licht. Alles vloeit samen in een groot gebeuren. Misschien maakt dat, dat de speciale Duitse kerstsfeer uit die tijd moeilijk te beschrijven is, je moet het voelen: knus en innig, warm en feestelijk, maar ook ingetogen, serieus, plechtig, een diepe vreugde.

Anders dan in Nederland haalt men in Duitsland de kerstboom pas vlak voor kerst, omstreekt 23 december in huis. De woonkamer wordt 'Weihnachtszimmer'. De deuren gaan op slot. De kinderen mogen niet zien hoe de kerstboom wordt opgetuigd.

Op de 24^e gaan we in de namiddag naar de kerk. Ik herinner me hoe tot barstens toe vol de kerk dan altijd was en hoe

machtig en meeslepend het 'O du fröhliche ...' aan het eind klonk.

In het donker zijn we thuis. In het donker wachten we in de kamer naast het 'Weihnachtszimmer'.

We horen geritsel, fluisteren, zacht heen- en weer lopen.

De spanning stijgt. Dan gaan de deuren open: stralend de kerstboom die tot aan het plafond reikt, overweldigend in de glans van al zijn kaarsjes. Mijn ouders zetten een kerstlied in: 'Ihr Kinderlein kommet, o kommet doch all, zur Krippe herkommet in Bethlehems Stall'. De cadeaus zijn op kleine tafeltjes bij de kerstboom of op de grond uitgestald, niet ingepakt.

Ieder kind heeft zijn eigen plek met zijn naam op een bord met lekkers. Opgewonden, van vreugde warm van binnen, bekijk je alles, en vader en moeder komen erbij en bewonderen de cadeaus van ieder kind.

Later zingen we nog uitgebreider, soms meerstemmig, kerstliederen. We eten een lichte maaltijd: salade, fruit en verder Lebkuchen, kerststol.

Aansluitend nog wat optredens – de een heeft een muziekstuk ingestudeerd, de ander draagt een gedicht voor.

De volgende ochtend is het heerlijk om al vroeg naar de kerstkamer te lopen, de dennengeur op te snuiven, met het nieuwe speelgoed te spelen of de nieuwe boeken te lezen.

De hele kerstvakantie komen we 's avonds in de kerstkamer bij elkaar, doen spelletjes of mijn vader leest voor: jeugdboeken, sprookjes, Griekse en Germaanse helden- en godenverhalen.

Bij het leeghalen van de boom in januari – na Driekoningen -

mogen we wel helpen. Dan gooit mijn moeder hem van twee hoog op de binnenplaats en mijn broers ruimen het geraamte op. En zo eindigt de Duitse kersttijd ten slotte bijna hetzelfde als de Nederlandse.

Regine Grube

Een eigen plekje

Met de Kring Delft kwam ook een mooi wandkleed naar de Haagse Vermaning.

Bij binnenkomst van de ontmoetingsruimte springt het in het oog. De natuurlijke kleurstelling in warme en zonnige tinten en de vogel, die uitvliegt.

Bemoedigend!

Een wandkleed met een verhaal.

"Een echtpaar wilde de Doopsgezinde Gemeente Delft ter gelegenheid van haar 75-jarig bestaan iets aanbieden. De gemeente, die geen kerkgebouw had, wilde graag een eigen plekje en heeft aangegeven dat zij graag iets van Delft uitgebeeld wilde zien. Het werd dit wandkleed, speciaal op de wijze van een quilt gemaakt door mevrouw G. Scholten-Hofstra uit Balk, 'Aardgebonden en naar het Licht gericht'."

Voor de in quilts geïnteresseerde lezer: *An Amish Adventure, A workbook for Colour in Quilts*, Roberta Horton (1983) en 'het Quilts Palet' in de Haagse Weissenbruchstraat 3.

Anneke Breevaart

Oecumene

Roze Viering

Op zondag 16 december wordt de

Roze Viering gehouden in de Remonstrantse kerk, aanvang 16.00 uur.

Als thema voor deze Viering werd gekozen: "Ik breng je bij jezelf".

Na afloop is er gelegenheid elkaar te ontmoeten voor een gesprek. Nadere informatie over de Roze Vieringen: Jan Soullié, IJseendplein 4, 2492 NH Den Haag, tel. 070 320 32 26.

Roze Vieringen in 2008: 16 maart, 15 juni, 21 september en 21 december.

Agenda Remonstrantse Gemeente

Uytenbogaert

* za 1 dec. 10.30 uur Re-kerk:

Passie en compassie in de muziek (3), drs Jacobi

* ma 3 dec. 20.00 uur Re-kerk:

Verlichting en verlossing: de Vrij-Katholieke Kerk (Mgr P.O.Baaij)

* di 4 dec 10.30 uur Re-kerk:

Zenmeditatie o.l.v. ds. G. Duinker

* do 6 dec 14.00 uur Re-kerk:

Meditatiekring o.l.v. ds. R. Philipp

* wo 12 dec. 20.00 uur Re-kerk:

Onverschilligheid en medelijden, afsluiting (6), dr Goud

* ma 17 dec. 20.00 uur Re-kerk:

Verlichting en verlossing: het Hindoeïsme (dr A.Bierdja)

* di 18 dec 10.30 uur Re-kerk:

Zenmeditatie o.l.v. ds. G. Duinker

ds J.F. Goud

* do 6 dec. 20.00 uur

Gesprekskring 30-40, thv R. en N. Swart, van Swietenstraat 136, Den Haag (tel. 3450370). Inl. door Jeroen van der Kolk

* ma 10 dec. 14.30 uur

Middagkring Voorburg in de Mantel.

Thema: *Omvallende dogma's*, hoofdstuk 2A

* di 11 dec. 18.30 uur

Gesprekskring Den Haag Oost-Voorburg, thv M.Heida en R.Lexmond, Kon.Emmakade 199, Den Haag (tel. 3552275). Adventsbijeenkomst

* zo 16 dec. 17.30 uur

Gesprekskring Benoordenhout II, thv fam.Hamel, Javastraat 62, Den Haag (tel.3604618).

Adventsbijeenkomst

* ma 17 dec. 10.30 uur

Ledencontact Voorburg-Leidschendam, thv L.de Haas, Flaviusstraat 15, Voorburg (tel.

3997091). Thema: *Een weg van vrijheid*, p. 80-90

* di 18 dec. 20.00 uur

Valkenboskring, thv Sj.Jansen, Zzoekowlaan 59, Delft (tel. 015 2562743). Inl. door H.de Cock

* vr 21 dec. 18.00 uur

Gesprekskring Benoordenhout I, thv fam. Overhoff, Delftsekade 12, Leidschendam (tel. 3279971). Kerstbijeenkomst

ds R.F. Philipp

* ma 3 dec 14.00 uur Re-kerk:

Bijbelkring . Onderwerp: Bijbelse verhalen als spiegel van de ziel (deel II hfdst. 6)

* do 6 dec 10.30 uur Re-kerk:

Kring Episcopius. Onderwerp: Om een persoonlijke God (hfdst. 3)

* vr 7 dec 10.00 uur Huize

Arendsdorp: Kring Arendsdorp. Onderwerp: Bijbelse verhalen als spiegel van de ziel (deel I hfdst. 3)

* do 13 dec 10.30 uur Re-kerk: Ochtendkring West.

Onderwerp: Allah = God?

* do 20 dec 10.30 uur Re-kerk: Leeskring Kuitert (ook geschikt voor slechthorenden).

Onderwerp: *De dood de baas* van Harry Kuitert (III)

mw M.L. van Royen-Krol

* di 4 dec 14.30 uur Re-kerk:

Lees- en Gesprekskring Den Haag West en Vogelwijk!

Onderwerp: Film van National Geographic over het Judas evangelie

Agenda Doopsgezinde Gemeente

ds L. Penner

* wo 5 dec 19.30-20.30 uur Do-kerk: Bijbelkring algemeen.

Onderwerp: Doperse thema's in de Bijbel 'De persoonlijke verhouding met God'

* vr 7 dec 10.30 uur Bijbelkring

Benoordenhout en Mariahoeve t.h.v. mw. B.J. de Mol van Otterloo-Schippers, van Wouwstraat 16, tel. 3280630.

Onderwerp: Wijsheid van Jezus Sirach

* do 13 dec 20.00 uur Bijbelkring

Delft, Voorburg en Rijswijk te Abtqoude, Aart van der Leeuwenlaan, Delft. Onderwerp: Jesaja

* wo 19 dec 10.00 uur Re-kerk:

Bijbelkring West. Onderwerp: Wijsheid van Jezus Sirach

Agenda DoRe

* vr 7 dec 14.00 uur Do-Re

Gesprekskring o.l.v. ds. Philipp, t.h.v. led van As, dr. H. Colijnlaan 156, tel. 3997669. Onderwerp: Bijbelse verhalen als spiegel van de ziel (deel I hfdst. 3)

* wo 19 dec 14.00 uur

Vrouwencontactkring t.h.v. Hanna Hegger, ds. M.L. Kinglaan 109,

tel. 3931449. Onderwerp: kerstsfeer

Rondom de zondag

Zondag 9 december

Re-kerk

Zondag 9 december zal het Hoeksteenkoor de dienst in de Remonstrantse kerk komen opluisteren.

Adventsdiensten

Do-kerk

Op de adventsdiensten 9 en 16 december wordt er aandacht gegeven aan 'Jezus in de wereld'.

De tweede zondag van de maand, waar kinderen bij zijn, zal gaan over de overwinning van het kleine over het grote. In aansluiting bij de kinderdienst zal gesproken worden over de jonge herder David die het waagt de grote reus Goliath uit te dagen (1 Koningen 17). Zijn wapen is een slinger en zijn geloof. Jezus gaat nog verder: zijn wapen is uitsluitend zijn geloof. Hoe werkt zijn voorbeeld in het leven van alledag?

Op 16 december wordt gekeken naar beelden van Jezus in verschillende culturen. Kunstenaars plaatsen Jezus vaak in de eigen omgeving en de eigen tijd. Zo geven zij aan dat Jezus in iedere cultuur, in ieder moment van de geschiedenis, relevant is in het leven van mensen.

ds. Lydia Penner

Kerstviering Do-kerk:
voor jong en oud

Op 24 december 's avonds staat de Doopsgezinde kerk klaar voor kinderen, ouders, grootouders en alle familie en vrienden die maar

willen meevieren.

In de sfeer van kaarslicht worden bekende kerstliederen gezongen, de bijbelse verhalen over de geboorte van Jezus worden voorgelezen, dia's van het kerstspel van de kinderen in de kinderboerderij 't Beestenspul worden getoond, een verhaal van een jongere wordt voorgelezen. De aanwezigen zelf zullen een muur van licht bouwen met theelichtjes. Daarna is er een samenzijn met lekkers te eten en te drinken in de koffieruimte.

ds Lydia Penner

Collecten

Kerstcollecten Do en Re

De kerstcollecte 2007 willen wij dit jaar bestemmen voor 'De Nieuwe Loot'- Openlucht buurthuis.

De Nieuwe Loot is een tuin voor kwetsbare mensen in de regio Den Haag.

Iedereen kan er terecht om te werken in de tuin, te zaaien en oogsten in de moestuin, om eventueel ondersteund te worden in het leven en te genieten van de natuur.

De tuin is van Stek, en ligt op de grens van Rijswijk.

Er komen mensen uit de buurt, uit diverse kerken, ook zij die niet tot de kerk behoren en er wordt samengewerkt met Parnassia.

Het open buurthuis biedt 'groene' kwaliteit: bezig zijn in de open lucht - je zintuigen gebruiken en werken met levend materiaal. De Nieuwe Loot biedt activiteiten rond:

- educatie - cursussen in duurzaamheid in huis en tuin + het houden van bijen
- voorlichting
- bezinning en viering - met o.a. meditatie momenten
- recreatie - samen feestelijke momenten in het jaar vieren.

De wensen van De Nieuwe Loot zijn praktisch: zaad om te zaaien, tuingereedschap om te werken en tuinstoelen om na de arbeid te kunnen uitrusten.

Het project is voor jong en oud. Iedereen is welkom!

Voor een kerstcollecte leek ons dit een heel gepast doel.

Wij bevelen het van harte bij u aan.

Commissie Hulpbetoon en Diaconale Commissie,
Henny Rijdsdijk

Een wens voor in de Advent

Ik wens je...

*dat je levenslang in verwachting
zult zijn,
in verwachting van hoop
van plannen, van ideeën.
Want wie in verwachting is, heeft
toekomst
draagt toekomst, is zelf toekomst.*

Ik wens je....

*dat je een voldragen geboorte
mag geven
aan alles wat je bezighoudt,
dat je zo lang zwanger bent als
nodig is.*

*Niet korter
dan zouden je ideeën vervliegen
je plannen mislukken
het nieuwe uit je leven
verdwijnen
voor het kans van bestaan had.*

*Niet langer
zodat de tijd van geboorte
verstrijkt
en woorden geen daden worden
plannen geen vorm en uitvoering
krijgen
en jij achterblijft met lege handen
een leeg hart
een heden zonder toekomst.*

*Durf in verwachting te zijn
durf wachten tot de tijd rijp is
durf tot handelen over te gaan als
de tijd daar is.
Wees moedig
en geef leven aan de hoop.*

Marijke de Bruyne in Zijsporen